

ՀՈՒՈՎՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱՊԵՐԻ ԻՄԱՍՍԱ
ԳՈՐԾԱՌԱԿԱՆ ԱՌՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՋ
Կ. ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

Ժամանակակից հայերենի հոլովների և կապերի
խմբաբազմաբանական առնչվողության շրջանակներում
հոլովածուր քննարկվում են այն իմաստներն ու
գործառնությունները, որոնք հատուկ են միայն հոլովներին:

Հոլովական ձևերով արտահայտվում են այն
զանազան հարաբերությունները, որոնցով գոյականը
/իբրև այդպիսին գործածվող գանկացած բառ/
հարաբերվում է ուրիշ բառերի հետ:

Հոլովածի ընծեմած հնարավորության
սահմաններում քննարկենք այն իմաստներն ու
գործառնությունները, որոնք հատուկ են հայերենի ամեն
մի հոլովին առանձին-առանձին, և որոնք
ձևավորվում են միայն հոլովներով, առանց կապերի:

Ուղղական հոլովը բառի ուղիղ ձևն է,
հատուկ վերջավորություն չունի: Ենթակա
ուղղականի էական առանձնահատկությունը
պայմանավորված է ստորոգյալի հետ ունեցած
հարաբերությամբ: Քննարկականայն այս նրկու
միավորները միշտ համաձայնում են դնմբով, թվով:
Համաձայնությունն այդ արտահայտվում է առանց
կապերի: Օր. «Ինչքան *ուտրիքս* առաջ է գնում,
Ինչքան անցնում են *օրերս* անվիտյոջ, Այնքան հոգուս
մեջ ամեն ճեղք լցնում, Դու՛ն թանձրանում, իմ հա՛յ
ժողովուրդը » /9-95/:

Այս քառատողում ունենք երեք ենթակա
/ուտրիքս, օրերս, դու/, որոնք իրենց ստորոգյալների
հետ համապատասխանաբար համաձայնում են
դնմբով, թվով՝ *ուտրիքս* առաջ է գնում, *օրերս*
անցնում են, *դու* թանձրանում են:

Լոչական, պատկերացման, ինքնիշխան,
գուցական, վերնագրային ուղղականները ևս
ձևավորվում են առանց կապերի: Սրանք բառեր են,
բառակապակցություններ, որոնք նախադասության
անդամ չեն դառնում: Օր. «Իմ Հայաստան նր... Եվ
ինչպես որ Ավելի խորն ես սիրում մեկին, Ում ինքը
ես փրկել մահվան ձեռքից, Այնպես էլ մենք երբ
սիրում այսօր...» /9-66/: «Մա՛ղթը նա սրտի մահի՛ց
էլ առաջ կարող է մեռնել...» /9-305/: «Երևան:
Աստա՛նիս փողոց: Նստած է խանութպան Համոն»
/11-282/:

Որոշիչ ուղղականը ևս իր լրացյալի հետ
կապվում է առանց սպասվող բառերի /կապերի/:
Օրինակ, Սիման-հապ, լույս-փնորգ, նրազ հովիտ,
հուր հավեր, ընկեր տղերք, մայր արև, ծով
անապատ և այլն: Սա առողություն է:

Ուղղական բացահայտիչ մի տարատեսակը՝
մասնական բացահայտիչը, ձևավորվում է *որպես*,
իբրև կապերի միջոցով: Վերջիններս ունեն
բացահայտման իմաստ և դրվելով որևէ բառի վրա՝
մասնակիորեն բացահայտում են նրա այս կամ այն
կողմը: Ուղղական հոլովն առանց կապերի այդ
իմաստն արտահայտել չի կարող, որովհետև այն

բառի ուղիղ ձևն է, ամբողջ բառիմաստը, իսկ կապ
մասնավորում է նրա իմաստը: Օր. «Եվ ուղտերը, *իբրև*
ոսկի *մակույկներ*, հուր ալիքները ծով-անապատում
ճեղքելով արագ, պահում էին դեպի բոցավառ
լուսավառ հեռուն /7-77/: «Ձյունապատ լեռներ
կապույտ լճեր: Երկինքներ, *որպես* նրազներ հոգու
Երկինքներ, *որպես* մանկական *այլեր*» /7-95/:

Նույն մասնավոր իմաստով է հանդես գալի
նաև *որպես*, *իբրև* կապերով ձևավորված ստորոգյալ
ուղղականը: «Մտն. Նա դարձրեցում *տնօրեն* է
աշխատում: Նա դարձրեցում *որպես* *տնօրեն* է
աշխատում:

Թեք հոլովներում բառիմաստի հետ մեկտեղ
որոշակի դեր են խաղում նաև հոլովակազմի
ձևությաններ իրենց քերականական իմաստներով, որոնց
միջոցով նախադասության տվյալ անդամը այս կամ
այն հարաբերության մեջ է մտնում մյուսների հետ:
Այդ առումով հոլովական վերջավորությունները նման
են կապերին, երկուսն էլ ձևավորում են քերականական
հարաբերություններ:

Մեծական հոլովի հիմնական իմաստը
պատկանելությունը, վերաբերությունն է, հիմնական
շարահյուսական գործառնությո՜ւն՝ հատկացուցիչ: Խոսքի
մեջ, սակայն, այն դրսևորում է բազմաթիվ իմաստային
ներբերանցներ ու առումներ: Դրանք հիմնականում
հանդես են գալիս առանց կապերի: Իսկ
վերաբերության կամ պատմական սեռական
ձևավորվում է նաև *մասին* կապով: Օր. «Պատմության
իսկական *մարդու մասին*»: Կապն այստեղ
արտահայտում է վերաբերության իմաստ: Այնինչ,
«Հրաժեշտի գազել» նշանակում է և այն գազելը, որ
հնչում է հրաժեշտի պահին, և այն գազելը, որ
հրաժեշտի մասին է:

Նման կիրառության հաճախ ենք հանդիպում
հատկապես խոսակցական ոճում, ժողովրդական
բանասիրության մեջ՝ «Թագավորի փոքր տղու
հեքիայը», «Հագարան բլուրի հեքիայը»: Սրանք
վերաբերության սեռականներ են, քայց կարող են
գիտակցվել նաև որպես ենթակա սեռական
/«Թագավորի փոքր տղայի պատմած հեքիայը»:
Առանց կապի, միայն վերաբերության սեռականի
արտահայտած հարաբերությունները արաբերենում
է օգտագործվել Վ. Տեյյանը «Աշնան նրգ» ռոմանակրում:
Այս բանաստեղծությունը և՛ երգ է աշնան մասին, և՛
նաև աշնան նրգած նրգն է: Նույն ձևով, թեք Տեյյանը
գրում է «Հուշեր Լազարյան ճեմարանի», նշանակում է
սրանք և՛ հուշեր են Լազարյան ճեմարանի մասին, և՛
հուշեր են Լազարյան ճեմարանի կյանքից:

Անվանումի սեռականը ևս օգտագործվում է
կապով՝ *անվան* կապական բառով: Օր. Խ. Աբովյանի
անվան համալսարան, Հ. Աճառյանի անվան, Րաֆֆու
անվան դպրոց և այլն: Կապն այստեղ արտահայտում է
անվան հարաբերությունը, քանի որ անվան իմաստը
պարզորոշ կա սեռական հոլովով արտահայտված
բառում: Անվանումի սեռական ևս հաճախ գործածվում

է և առանց կապի՝ Վրամշապուի արքայի փողոց, Չարենցի դպրոց, Բարեկամության փողոց, Ազատամարտիկների պողոտա, «հինգ քաղաքացած մնացել են՝ Մարտի տար, Սասնա թաղաք, Մարա ներկի, Սևանա լիճ...» /3-89/։ Անվանումի սեռականը վերածվում է որոշիչ ուղղականի։ Օր. «Լյ. Դեմիրճյան» համալիր, «Մ. Մաշտոց» շքանշան, «Գ. Նարեկացի» համալսարան, քաղաք Մոնթե, Մարտունի քաղաք և այլն։

Հոսանքական ոճում ստորոգելի սեռականը ևս կարող է ձևավորվել կապերով /մեջ, վրա/ կապերի իմաստներն այս դեպքում լրիվ մթագնված են, և կապային բառակապակցությունները ձևոր են բերել խղիժումադի դարձվածքների իմաստ։ Օր. «Իվանդը *հոգու վրա է*»։ «Նրանք *ճանապարհի վրա են*» /պատրաստվում են ճամփա գնալ/, «գլխացավների մեջ է» /փորձանք է պատահել/։

Ամենից շատ սեռական հոլովի հետ են գործածվում կապեր ու կապական բառեր։ Մական ամենից քիչ սեռական հոլովի իմաստներ ու գործառնություններ են արտահայտվում կապային լրացումներով, քանի որ այդ հոլովը ձևավորում է հիմնականում գոյականական անդամի լրացումներ, իսկ կապերը՝ բայական անդամի։

Ընդհանրապես, կապերի հետ գործածվելիս սեռական հոլովով ձևավորված անդամն արտահայտում է տվյալ կապի իմաստը։ Այսպես, «սեռական հոլով + մեջ, քով, ներքո, դիմաց» կաղապարով ձևավորվում են տնդի պարագաներ, քանի որ այդ կապերը տնդի հարաբերություն են արտահայտում։ Նույն ձևով «սեռական հոլով + մասին, վերաբերյալ, վերաբերմամբ, նկատմամբ, կապակցությամբ, առթիվ» կաղապարով ստանում ենք վերաբերության խնդիրներ, «սեռական հոլով + պատճառով» կաղապարով՝ պատճառի, «սեռական հոլով + ժամանակ, օրոք» կաղապարով՝ ժամանակի պարագաներ և այլն։

Ի տարբերություն սեռականի՝ մյուս թեք հոլովներում հոլովական վերջավորությունները որոշակի իմաստ են ձևոր բերել, և արանց միջոցով արտահայտվում են համեմատաբար կոնկրետ հարաբերություններ՝ հանգաման, անջատման, միջոցի, տնդի, պարունակության։ Նույնիսկ նախադասությունից դուրս հասկանալի է, որ *սնդանին* նշանակում է *սնդանի վրա, ընկերոջ* հանգում է արտահայտում, *գրքից*՝ անջատում, *գրքով*՝ միջոց, *գրքում*՝ տնդ և այլն։ Այս հոլովների միջոցով ձևավորվում են հիմնականում բայական անդամի լրացումներ։ Վերջիններս իրենց լրացյալների հետ կապակցվում են խնդրառությամբ, որը մի դեպքում իրականացվում է անմիջապես թեք հոլովներով, մի այլ դեպքում՝ կապերի միջորոշությամբ։ Այսպես, տրական հոլովի արտահայտած հիմնական իմաստը հանգումն է։ Այն առկա է այս հոլովի բոլոր շարահյուսական գործառնությունում՝ հանգաման անուղղակի խնդիր և

հանգման տնդի պարագա, նպատակի, ժամանակի պարագաներ և այլն։ Թնարկներ. 1. «Գլխահակ ծաղիկները բարձրացնում են իրենց գլուխները, նայում *արևին*, որ *կենտրոն*, երբ արևը թեմանա, նորից խոնարհին» /5-29/։ *Արևին* տրական հոլովով արտահայտված հանգման անուղղակի խնդիր է, *կենտրոն*՝ ժամանակի պարագա։ Երկուսի մեջ էլ հանգման իմաստ կա՝ հանգում կոնկրետ առարկային, հանգում ժամանակին։ 2. «Տղան դեպի հայրը վազեց՝ տուփերը *ցույց տալով*» /5-42/։ *Ցույց տալով* նպատակի պարագա է, որը ներառում է նաև հանգում *ցույց տալ* գործողությանը։ Կամ՝ «Գնում ենք *հայրանքի*»՝ նախադասության մեջ՝ *նպատակ + առարկա*։ Այս լրացումների հանգման իմաստ հաղորդում է տրական հոլովի վերջավորությունը։ Երբ այս հոլովածակի վրա դրվում են համարադասական կապեր /առանց, հանուն, ըստ, նայած, համաձայն, հակառակ, չնայած, նվիրված և այլն /2-352/, հոլովական իմաստը տնդի է տալիս կապերի արտահայտած իմաստի առջև։ Կապով լրացումների դեպքում մնում են կապերի իմաստները + կապվող բառի իմաստը՝ *հակառակ նրանց, սովորության համաձայն, ըստ քո պատկերի, առանց գայտյոթի, առանց խաղողի*։ Որ տրական հոլովի իմաստն այստեղ առաջնային դեր չի խաղում, թեև ևս կարելի է ներկայացնել *առանց* կապի օրինակով։ Այս «կապը երբեմն գործածվում է նաև հայցական հոլովի հետ...» /2-353/։ Թե՛ տրականի, թե՛ հայցականի հետ այն արտահայտում է նույն իմաստը, ձևավորում նախադասության նույն անդամը։ Հմտ. 1. «Դրսում ցուրտ է, ցեխ է հիմա, *առանց կոշիկ* նա ուր գնա» /9-375/։ «*Առանց այդ մտ* է օրը տնդանքի» /9-419/։ «Այժմ ինչպես ես *առանց մայր* սուրբ մեծա հար, ստավա՛ծ իմ...» /10-23/։ «*Առանց պառ*» քիչ է մնում բարդիք ձկվեն գլխիկը» /10-88/։

Տրական հոլովով ձևավորված հանգման խնդիրն ու պարագան իրենց գործառնությունով կարող են համարժեք դառնալ *սեռական հոլով + հետ, վրա* կառույցներին։ Օրինակ, 1. «Նա *սնդանին* դրեց գիրքը»։ 2. «Նա *սնդանին* դրեց իր ստեղծագործությունների հերթական հատորը»։ 3. «Գիրքը դրված է *սնդանի վրա*»։ Կապային կառույցն այստեղ զուտ առարկայական իմաստ է արտահայտում, այսինքն՝ ցույց է տալիս որևէ առարկայի մակերևույթին գտնվելը։ Իսկ հոլովական կառույցն իր դրսևորումներով առավել բազմաիմաստ է, արտահայտում է հանգում ընդհանրապես։ Երկրորդ օրինակում *սնդանին* հանգման տնդի պարագան փոխաբերական իմաստ ունի, ոճական այլ կիրառություն է։

Հայցական հոլովի հիմնական գործառնություններն են՝ ուղիղ խնդիր և պարագաներ /տնդի, ժամանակի, չափի/։ Սրանցից ուղիղ խնդիրն արտահայտվում է բացառապես հայցական հոլովով։ Ուղղվեմտն այն գործողությունն անմիջապես իր վրա կրող առարկան է, ներգործական սնդի բայերի անմիջական, ուղղակի օբյեկտը։ Սրանք առարկայական լրացումներ են, և առարկայի իմաստն

այստեղ միանշանակ է՝ պարմանավորված իր լրացյալի՝ բայի սնռով և իմաստով. բազմազանությունն արտահայտվում է թերևս միայն հոլովակա՛ն վերջավորությունների միջոցով /տրամականա՛ծն հայցական և ուղղականա՛ծն հայցական/, երբ ձևավորվում են անձի և իրի առումները, ինչպես՝ «Անուշին է սիրում»։ «Մարդ էր սպանել»։

Հայցական հոլովով ձևավորված մյուս գործառնությունները՝ պարագաները, հնարավոր է արտահայտվել նաև կապերի միջոցով։ Որովհետև պարագաների՝ գործողության հետ կապված հանգամանքները, կարելի է ներկայացնել իմաստային տարբեր ձևազանրով։ Հանգամանքների վերածված առարկաները հնարավորություն են ստանում դիտարկվելու տարբեր տեսանկյունից։ Այսպես, հայցական հոլովի վրա դրված *ղնայի, մինչև* կապերը տեղի, ժամանակի պարագաներին հաղորդում են ուղղության իմաստ։ Օր. «Որևական շան շունչն ու Դիլան դայու ձեռքերը միասին ձգվեցին *ղնայի* արյունոտ *միրիսով*» /5-78/։ «Թվում է՝ ձգվում է, ձգվում է դեռ հեռու, *մինչև Արարս ու Արարատ*» /9-41/։ «Արևն արդեն *ղնայի մայրամուտն* էր կախվել» /5-127/։

Միայն հայցական հոլովով ձևավորված չափի պարագան հիմնականում արտահայտվում է չափ ու քանակ ցույց տվող գոյականներով /երկու կիլոմետր վազեց, մեկ կիլոգրամ գնեց, երկու արկով վերցրեց/, իսկ *մինչև* կապի միջոցով չափ ու քանակի հետ կապ չունեցող գոյականն անգամ կարող է դառնալ չափի պարագա։ Օր. «...հաժու՛մ, լցնում են սիրտս *մինչև շուրջ*» /9-70/։ «Ընդդիմաբանեց մատին և ձգեց *մինչև աչքատակ*» /5-100/։ «Դագած գյուղացիք այնտի ոտքի կանգնեին, *մինչև գտնվատեղ* խոնարհ գլուխ տային» /5-282/։

Առաջ, դեռ, շուրջ /շուրջը/, ի վար, ի վեր, հեռու կապերը, գործածվելով հայցական հոլովի հետ, պարագաները ներկայացնում են տարբեր դիտարկումների՝ մի օր առաջ, դեռ պատանի, հինմի ի վեր, երկինքն ի վեր, սյունն ի վար, շուրջ երկու տարի, շուրջ երկու կիլոգրամ և այլն։

Բացառական հոլովով ձևավորված անուղղակի խնդիրները, պարագաները մատնանշում են «այն առարկան կամ տեղն ու ժամանակը, որից առնվում, բաժանվում, գատվում, հեռանում է կամ սկսվում, ծագում, առաջ է գալիս մի բան» /1-367/։ Միայն բացառական հոլովածնով արտահայտված գործառնությունները ցույց են տալիս առարկայի ամբողջական, լրիվության մասնակցությունը գործողության ընթացքին։ Օր. «Մարգարե տալիստվամածից նայեց ծովափի լեռնաշղթային, որի սրածայր գագաթներից ամալը նագավ էր նստել, նայեց և իր հին տան քանդակները կամացուկ հանեց *գրպանից*, տորո՛ւց բռի մեջ, նետեց ծովը» /5-134/։ «Ըչ միայն *գզմտից*, այլև ձի նստելուց երևում էր, որ առաջին երկու ձիավորները քաղաքի

մարդիկ են և չեն տնե՛ր ո՛չ կարավաբները, ո՛չ նրա քարավար» /5-136/։ «Հնագետը *սիսոցից* ու պոնձի *ամաններից* գլուխը չէր բարձրացնում» /5-139/։

Բացառական հոլով + կապ կառավարով արտահայտվում են այս հոլովին ընդդռնացատման, սկսվելու, ծագելու հարաբերությունները, սակայն այն տարբերությամբ, որ կապային լրացումները ոչ թե ամբողջ առարկան ներառում են գործողության ընթացքի մեջ, այլ այն ընդունում են որպես ելակետ, որին կից՝ *հեռու, վեր, հեռու, ներքև, վար, դեմք, բացի, գառ, սկսած* ընթանում է գործողությունը՝ ցրվելուց առաջ, սերունդներից վեր, ամառայից հեռու, քաղաքից դուրս, պատռուներից ներս։

Նախադասության մեջ գործիական հոլովի հիմնական գործառնությունը միջոցի անուղղակի խնդիրն է արտահայտած հիմնական իմաստը՝ որն է գործողության կատարման համար միջոց լինելը։ Այս ելովով ծիտել է կապերը ընդունելու հարցում։ Թերևս միայն *հանդերձ մեկ /մի/* կապերն են գործածվում գործիականի հետ, այն էլ դառնալով համանիշ հոլովական լրացումներից։

Գործիական հոլովի իմաստն ու գործառնությունը կարող են արտահայտվել նաև *սեռական հոլով + կապ* լրացումներով /հիմնականում կապական բառեր՝ տակով, վրայով, միջով, մոտով, կերպով, առիթով, հետևանքով, գնով, նկատառումով, անունով, օրոք և այլն/։ Նման գործառնությունում, ինչպես նկատում ենք, օգտագործվում են միայն գործիական հոլովածները։ Վերջիններս էլ այս կազավարներից հավելում են իրենց իմաստը, ձևավորում միջոցի անուղղակի խնդիր կամ համապատասխան պարագաներ։ Օր. «... Ու ես տղայությունս անցա այս խնջա *երթերի միջով* տարերային Եվ իջա ձորը» /9-40/։ «Տրորում է սիրտս ասես իր ոտքի տակ *Լուսամուտիս տակով*՝ անցնող ամեն անցողու...» /9-143/։ «Զո երկրի մալիկ կկարդա, կգգա՛մ Զո *կենաց կերպով* ստույգ կրկնակի...» /9-231/։

Ներգոյական հոլովով մեր գրական լեզվում շատ հին անցյալ չունի։ Այս հոլովի արտահայտած հարաբերությունները միշտ էլ կապերով են ձևավորվել։ Արդի հայերենում ներգոյականի *-ում* վերջավորությունը, փաստորեն, փոխարինում է այս հոլովի հետ գործածվող կապերի /ը, մեջ/ հարաբերություններին։

Լինելով նոր հոլով՝ ներգոյականը չունի այնքան իմաստային նրբություններ ու բազմազանություններ, որքան մյուս հոլովները։ Մ. Աքելյանը նշում է ներգոյականի երեք առում՝ տեղի, ժամանակի և սահմանափակման։ Դրանք միշտ չէ, որ հնարավոր է արտահայտել *-ում* վերջավորությամբ։ Բազմաթիվ բառեր ներգոյական չունեն։ Դրանց առաջին հերթին անձ ցույց տվող բառերն են, անձնանունները, կենդանիներ, թռչունների անվանումները, *-ում* վերջավորվող բայանունները /հարցում, ուսում, միտում, ձգտում և այլն/, *-ում* մասնիկով անկատար դերբայ կազմող /վտանգ, տոն,

գիր, դատ, ուխտ/), ինչպես նաև -*ուրթուն*, -*ուն*, *ունդ*, -*խտ*, *ունք*, -*ուրդ*, -*ուն* վերջածանցներով բառեր:

Ուսումնասիրելով հոլովների իմաստագործառական փոփոխությունները լեզվի զարգացման ընթացքում /մասնավորապես կապերի իմաստի փոփոխության գույքնթաց/ նկատում ենք, որ նախդրավոր ներգոյականի /զրաբարում/ ի + նգակի տրական/ փոխարինվելը -*ում* վերջավորությամբ աննախդիր ներգոյականի կատարվել և կատարվում է ոչ միանգամից, աստիճանաբար: Այսպես, սկզբում իմաստագրվել է / նախդիրը, ապա տրականաձև ներգոյականի իմաստը ձևավորվել -*ում*-ով: Խոսակցական ոճում, գեղարվեստական գրականության մեջ հանդիպում ենք տրականաձև ներգոյականի կիրառության: Դրանք հիմնականում դարձվածքներ են: Օր. բլիդ մնա-բկումը մնա: «Այդ օրվա խմած գարու ջուրը մնաց Արտիդ Արարի բլինի» /8-93/, ականջին հալվե- ականջում հալվել, այսինքն՝ հիշողության մեջ տպավորել, գլխին խելք դնել, գլխին խելք մնալ, գլխին խելք թողնել, զոգին նստել՝ մորորը փնտել /գործածվում է նաև *զոգումը նստել*/, սրտին թթվել, ուրիշի ապուրին աղ գցել, փորձանքի գալ կամ փորձանքի մեջ ընկնել, քունը գլխին և այլն:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. ԱՐԵՂՅԱՆ Մ., Երկեր, Զ հ., Երևան, 1974
2. ԱՐԱՅՃԱՄՅԱՆ Ս., Հանրապետության մասերը և նրանց բառական ու քերականական հատկանիշների փոխհարաբերությունը ժամանակակից հայերենում, Երևան, 1965
3. ԱՌԱՔԵՆՅԱՆ Վ., Ժամանակակից հայերենի հոլովների և հոլովական կապակցությունների իմաստային առումները, Երևան, 1957
4. ԶԱՃՈՒԿՅԱՆ Գ., Ժամանակակից հայերենի տնտեսության հիմունքները, Երևան, 1974
5. ԲԱԿՈՒՆՅԱՆ Ա., Երկեր, Երևան, 1986
6. ԴԵՄԻՐՃՅԱՆ Դ., Երկերի ժողովածու 14 հատորով, հ. 7, Երևան, 1983
7. ԻՍԱԿԱՆՅԱՆ ԱՎ., Երկերի ժողովածու 6 հատորով, հ. 2, հ. 3, Երևան, 1974
8. ԽԱՆՁԱՐՅԱՆ Ս., Երկերի ժողովածու 6 հատորով, հ. 5, Երևան, 1983
9. ԿԱՊՈՒՏԻՅԱՆ Ս., Երկեր 3 հատորով, հ. 1, Երևան 1984
10. ՇԻՐԱԶ ՀՈՎՀ, Յոթնամյա տարում, Երևան, 1977
11. ՇԻՐՎԱՆՁԱՐՅԵ, Երկերի լիակատար ժողովածու, հ. 2, Երևան, 1950
12. ՉԱՐԵՆՅԱՆ Ե., Ընտիր երկեր, Երևան, 1957
13. ՏԵՐՅԱՆ Վ., Բանաստեղծություններ, Երևան, 1982

О семантической взаимосвязи предлогов и послелогов и падежей

КАРИНЕ АВАНЕСЯН РЕЗЮМЕ

В данной статье в рамках семантических и структурных взаимосвязей между предлогами и послелогоми и падежами изучаются функции и значения, свойственные только падежам. В результате изучения выясняется следующее:

1. Основные функции именительного падежа оформляются без предлогов, за исключением некоторых видов приложения и части составного именного сказуемого;
2. С родительным падежом употребляется больше предлогов и предложных сочетаний, однако функции и значения родительного падежа выражаются посредством предложных сочетаний, т.к. этот падеж формирует в основном состав подлежащего, а предлоги - преимущественно состав сказуемого;
3. Падежные окончания остальных косвенных падежей приобрели определенные значения и с их помощью выражают относительно конкретные отношения;
4. Что касается предложного падежа, то он не обладает, как правило, многими семантическими особенностями, однако не всегда они могут выражаться лишь падежным окончанием.

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Ժամանակակից հայերենի հոլովների և կապերի իմաստագործառական առնչակցության շրջանակներում քննարկելով այն իմաստներն ու գործառությունները, որոնք հատուկ են միայն հոլովներին, նկատում ենք, որ՝

1. Ուղղական հոլովի հիմնական գործառությունները ձևավորվում են առանց կապերի, բացառությամբ՝ մասնական բացահայտչի և ստորոգելի ուղղականի:
2. Ամենից շատ սեռական հոլովի հետ են գործածվում կապեր ու կապական բառեր: Սակայն ամենից քիչ սեռական հոլովի իմաստներն ու գործառություններն են արտահայտվում կապային լրացումներով, քանի որ այս հոլովը ձևավորում է հիմնականում գոյականական անդամի լրացումներ, իսկ կապերը՝ ավելի շատ բայական անդամի լրացումներ:
3. Տրական, հայցական, բացառական, գործիական, ներգոյական հոլովների վերջավորությունները որոշակի իմաստ են ձևոր բերել և սրանց միջոցով արտահայտվում են իմաստառաբար կոնկրետ հարաբերություններ՝ հանգամանքառաման, միջոցի, տեղի, պարունակության և այլն:
4. Ներգոյական հոլովը չունի իմաստային շատ ներդրություններ և բազմազանություններ, սակայն դրանք միշտ չէ, որ հնարավոր է արտահայտել հոլովական -*ում* վերջավորությամբ: